

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 6 febr. 1899, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående ändrad lagstiftning om skilnad i trolofning och äktenskap.

I en inom Första Kammaren väckt och till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 5, har herr *Gustaf Axel Berg* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta gällande stadganden om skilnad i trolofning och äktenskap undergå granskning samt till Riksdagen afgifva de förslag, hvartill denna granskning kunnat föranleda.

Till stöd för denna motion anföres:

I skrifvelse till Kongl. Maj:t år 1879 anhöll Riksdagen, att Kongl. Maj:t täcktes låta gällande stadganden om skilnad i trolofning och äktenskap undergå granskning och till Riksdagen afgifva de förslag, hvartill denna granskning kunde föranleda. I skrifvelse år 1888 anhöll kyrkomötet, att lagstiftningen angående äktenskapsskilnad måtte underkastas revision i syfte att förebygga, det äktenskap må utan fullt giltiga skäl upplösas.

Båda dessa framställningar blefvo genom Kongl. Maj:ts beslut den 21 november 1890 öfverlemnade till den samma dag förordnade s. k. kyrkolagskomitén. I sitt den 28 maj 1892 afgifna betänkande anförde komitén, att komitén, i likhet med Riksdagen, funne en genomgående revision af gällande stadganden om skilnad i trolofning och äktenskap högeligen önskelig. Förutom det att dessa stadganden endels beredde möjlighet att allt för lätt och utan giltiga skäl upplösa ingångna för-

bindelser, vore stadgandena delvis antiqverade och lede af en oklarhet, som vid tillämpningen vållat icke ringa svårigheter både för kyrkans och statens myndigheter. Men då en fullständig granskning af dessa bestämmelser för att medföra verkligt gagn enligt komiténs åsigt borde utsträckas äfven till bestämmelserna om ingående af trolofning, om verkan deraf samt om de följder, skilnad i trolofning eller äktenskap medförde, samt ett sådant granskningsarbete uppenbarligen kräde mycket lång tid och afsåge ämnen, hvilka nästan uteslutande fölle inom civilrättens område, ansåg sig komitéen, som syntes vara tillsatt förnämligast i syfte att afgifva förslag rörande ämnen, hörande till den kyrkliga lagstiftningen, böra inskränka sin granskning till några särskilda punkter, deri rättelse borde och kunde med det snaraste ske. Komiténs förslag afsåg därför endast några §§ i 13 kap. giftermålsbalken. — Inom högsta domstolen, hvars yttrande öfver förslaget inhemtades, afstyrktes detsamma helt och hållet af några ledamöter, hvilka ansågo en partiel reform på detta område icke vara lämplig, utan frågan i hela dess vidd böra upptagas till behandling, under det andra ledamöter, ehuru vitsordande behofvet af en vidsträcktare revision, dock funno hinder häraf icke böra möta för en lagstiftningsåtgärd i syfte att afhjelpa endast det mest känbara missförhållandet. Vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t den 7 maj 1897 hemställde chefen för justitiedepartementet att, då tiden icke syntes vara kommen för en grundligare omarbetning af giftermålsbalken, man borde inskränka sig till en sådan lagändring, som omedelbarligen erfordrades för afhjelpande af det missförhållande, att nuvarande affattningen af 13 kap. 4 § giftermålsbalken lemnade rum för en med äktenskapets helgd oförenlig lagtillämpning; och i proposition till 1898 års Riksdag framlade Kongl. Maj:t förslag till lag om ändrad lydelse af nämnda lagrum.

I sitt utlåtande med anledning af denna proposition yttrade lagutskottet, att utskottet väl funne förslaget så till vida innebära en förbättring, som det uteslöte den med skäl öfverklagade tillämpningen af stadgandet i nämnda lagrum, men utskottet ansåg sig likväl ej kunna tillstyrka förslaget, då det icke syntes lämpligt, att endast *en* af bestämmelserna rörande skilnad i äktenskap underkastades ändring, utan alla dithörande stadganden borde genomgå samtidig revision. Enligt utskottets hemställan blef den kongl. propositionen af Riksdagen afslagen.

Hvad sålunda i denna fråga förekommit utvisade alltså, att någon tvekan om behöfligheten af ett ingripande på detta område från lagstiftarens sida icke på något håll förefunnits, ehuru meningarna skiftat derom, huruvida det vore lämpligast att på en gång gripa sig an med

frågan i hela dess vidd eller tills vidare inskränka sig till en partiel reform. Då nu genom Riksdagens nyss omförmälda beslut sistnämnda utväg syntes afskuren, torde det endast återstå att anlita den förra. Utan tvifvel vore en sådan uppgift förenad med betydande svårigheter, men då behovet vore erkänt och trängande, torde svårigheterna icke utgöra tillräcklig anledning för lagstiftaren att draga sig undan uppgiften. En annan betydande del af äktenskapslagstiftningen hade ju nyss undergått en genomgående omdaning, hvilket må hända i någon mån minskat svårigheterna vid nu ifrågakända lagstiftningsarbete.

I sitt ofvan åberopade utlåtande utgick lagutskottet från det antagande, att, derest den föreslagna lagförändringen icke af Riksdagen godkändes, Kongl. Maj:t redan deruti skulle finna tillräcklig anledning att underkasta den af Riksdagen uti dess skrifvelse år 1879 hänskjutna frågan ytterligare utredning och ompröfning. Men af det yttrande, som vid ärendets behandling i Första Kammaren afgafs af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, och hvaruti uttryckligen uttalades, att, derest Riksdagen ville hafva frågan om lagstiftning rörande äktenskapsskilnad fortfarande under behandling, det vore skäl att besluta en ny skrifvelse i ämnet, torde emellertid lagutskottets berörda antagande få anses hafva förfallit; och det torde därför vara nödigt att för denna behjertansvärda sak å nyo påkalla Kongl. Maj:ts uppmärksamhet och åtgärd. Kändt och vitsordadt, såsom behovet vore, torde detta icke behöfva vidare framhäfvas, och ett närmare angifvande af den rigtning, i hvilken omarbetningen borde gå, syntes på frågans nuvarande stadium icke vara lämpligt.

I sammanhang med ofvanberörda motion har utskottet till behandling förehåft jemväl en af herr *Lindhagen* inom Andra Kammaren afgifven och till utskottet hänvisad motion, n:o 199, deri föreslås, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till ny lagstiftning om äktenskapsskilnad.

Den till stöd för sistberörda motion afgifna framställningen är af följande lydelse:

»Sedan i anledning af Riksdagens skrifvelse den 17 maj 1879 Kongl. Maj:t till 1898 års Riksdag aflåtit proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 13 kap. 4 § giftermålsbalken, tillät sig under-tecknad vid samma riksdag motionera derom, att Riksdagen ville, med afslag å den kongl. propositionen, i underdånig skrifvelse till Kongl.

Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen afgifva nytt, fullständigare förslag till nödiga förbättringar i lagstiftningen om skilnad i äktenskap.

Lagutskottet hemställde i afgifvet utlåtande, att den kongl. propositionen icke måtte bifallas, samt att motionen i hvad den afsåge aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t icke måtte till någon åtgärd föranleda, hvilket sistnämnda yrkande utskottet motiverade dermed, att »Kongl. Maj:t torde redan i afslaget å propositionen finna tillräcklig anledning att underkasta den af Riksdagen uti dess skrifvelse år 1879 hänskjutna frågan ytterligare utredning och ompröfning». Utskottets hemställan bifölls sedan af Riksdagen.

Af herr statsrådet och chefens för justitiedepartementet anförande i Första Kammaren framgår emellertid, att lagutskottet misstagit sig i sin ofvannämnda förmodan, och att Kongl. Maj:t ej kommer att finna 1879 års riksdagsskrifvelse vara af beskaffenhet att kunna föranleda vidare åtgärd, än som skett.

Under sådana förhållanden synes skäl förefinnas att åter upptaga frågan om aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse i ämnet. Men härvid bör man ej företrädesvis samla sin nitälskan och sina farhågor kring hvarjehanda smärre frågor på ifrågavarande lagstiftningsområdes utkanter. Såsom erinrats i min förra motion, till hvars motivering jag tillåter mig hänvisa, gäller det derjemte och i första rummet framhålla vigten af att erhålla ett för alla makar, oafsedt deras sociala ställning, användbart förfarande för äktenskapsskilnad på grund af oenighet.

I detta sammanhang torde dock äfven böra uttalas, att man vid utarbetandet af lagstiftning i nämnda syfte ej må, ledd af någon viss förkärlek för den i svensk lag ogillade åsigten om äktenskapets oupplöslighet, företrädesvis söka utfinna nya former, som på annat sätt onödigtvis försvåra eller rent af förhindra vinnandet af skilnad äfven i de fall, då den enligt lagens mening är synnerligen berättigad; utan dervid bör väl äfven något besinnas, att ett rätt *förstånd* på en lagstiftningsfråga kanske dock i främsta rummet förutsätter *hjerta* för de förhållanden, öfver hvilka man sitter till doms.»

På sätt motionärerna erinrat, kan det numera ej antagas, att Kongl. Maj:t, åtminstone i den närmaste framtiden, kommer att, utan särskild framställning från Riksdagens sida, egna den af Riksdagen i

skrifvelse den 17 maj 1879 hänskjutna frågan om revision af lagstiftningen angående skilnad i trolofning och äktenskap ytterligare utredning och ompröfning. Vid sådant förhållande, och då behofvet af en sådan revision synes utskottet synnerligen angeläget, anser utskottet skäl vara för handen att till Kongl. Maj:t aflåta förnyad framställning i ämnet; hvilken framställning synes utskottet böra, i likhet med hvad år 1879 egde rum, afse lagstiftningen så väl om äktenskapsskilnad som om skilnad i trolofning.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, i anledning af herrar Bergs och Lindhagens förevarande motioner, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta gällande stadganden om skilnad i trolofning och äktenskap undergå granskning samt till Riksdagen afgifva de förslag till ny lagstiftning härutinnan, hvartill denna granskning kan föranleda.

Stockholm den 6 februari 1899.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.